

Ιδιόρρυθμος, αντιφρατικός, γυναικός και ποιητής

Προδημοσίευση από μια νέα μελέτη που αναζητά τον αληθινό Μακιαβέλι

Της ΟΛΓΑΣ ΣΕΛΛΑ

Τι σχέση έχει ο Νικολό Μακιαβέλι με ένα χοι ντογκ; Σύμφωνα με τον βιογράφο του Νικολό Καπόνι, «ο Μακιαβέλι ήταν μια πολυσύνθετη μορφή. Αν προσπαθήσει κανείς να τον ορίσει επακριβώς, ενδέχεται να βρεθεί αντιμέτωπος με την ίδια δυσκολία που αντιμετωπίζουμε όταν τρώμε χοι ντογκ: το δαγκώνεις από τη μια μεριά και το περιεχόμενο πετάγεται έξω από την άλλη».

Αυτά γράφει στον πρόλογο του βιβλίου του «Μακιαβέλι - Ποιος ήταν πραγματικά ο αμφιλεγόμενος συγγραφέας του "Ηγεμόνα", που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Πατάκας» και από αύριο θα βρίσκεται σε όλα τα βιβλιοπωλεία.

Ο Καπόνι είναι από τη Φλωρεντία, όπως και ο Μακιαβέλι, και στο βιβλίο του αφηγείται με ζωντανό και γοητευτικό τρόπο όχι μόνο την ιστορία αυτού του αντιφρατικού ανθρώπου, αλλά και την ιστορία της Φλωρεντίας τον 16ο αιώνα. Γι' αυτό και εξαρχώς λέει ότι «πρέπει επίσης κανείς να θυμάται ότι ο Νικολό είχε όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά των Φλωρεντινών του καιρού του (ακόμη και των σημερινών): αγαπούν να αντιφάσκουν, να προκαλούν, αγαπούν την bella figura, και όλα αυτά συνοδεύονται με το πικάντικο κούμφο τους. (...) Κάθε συγγραφέας που ασχολείται μαζί του, πρέπει να δώσει μια νέα ερμηνεία της ζωής και του έργου του, οπότε ο Νικολό έχει αποτελέσει ανά τους αιώνες την αφορμή μιας διεκδυστινδας ανάμεσα στις πιο ποικίλες αναλύσεις.

Ευθύς εξαρχώς ο Μακιαβέλι προσείλκυσε το έντονο ενδιαφέρον κριτικών και σχολιαστών, και χάρη σ' αυτούς εξελίχθηκε σε μια μορφή που υπερέβη τα όρια της εποχής του και της πατρίδας του: ο πρώτος πολιτικός επιστήμονας, ο πρώτος νεωτερικός φιλόσοφος, κ.λπ. Με αυτή τη λογική, θα μπορούσε επίσης να κερδίσει το βραβείο του πρώτου νεωτερικού θεατρικού συγγραφέα, του πρώτου που απέδειξε με την προσωπική διαδρομή του ότι η πράξη διαφέρει από τη θεωρία και του πρώτου που ξεγέλασε γενιές επί γενεών σχολιαστών.

Στην αναζήτηση του «αληθινού»

Μακιαβέλι, πλήθος συγγραφέων προσπάθησαν να κατανοήσουν τον άνθρωπο και τα έργα του, με αποτέλεσμα ο Νικολό να γίνει κάτι σαν αμοιβαδικό ον: ιμπεριαλιστής, πρωτο-φιλελεύθερος, αθεϊστής, νεοπαγανιστής, πιστός χριστιανός, ελευθεριακός ρεπουμπλικανός, δάσκαλος ηγεμόνων, στρατιωτική ιδιοφυΐα, στρατηγός της πολυθρόνας, ρεαλιστής, ιδεαλιστής και ο κακόφημος ιδρυτής της νεότερης πολιτικής επιστήμης.

Μάλλον είναι παρήγορο λοιπόν να ανακαλύπτει κανείς ότι πολλοί σύγχρονοι του τον θεωρούσαν κάτι σαν ιδιόρρυθμο ψώνιο και απέδιδαν στις περισσότερες ιδέες του μικρή πρακτική σημασία», λέει ο βιογράφος του.

Ο Νικολό Μακιαβέλι ήταν ένας άνθρωπος που «αποκόμισε πολλές γνώσεις από την οικογενειακή βιβλιοθήκη, καθώς ο Σερ Μπερνάρντο (ο πατέρας του) ήταν βιβλιολάτρης. Η βιβλιοθήκη περιελάμβανε τις εκδόσεις του Λίβιου και του Μακρόβιου, καθώς και άλλα ουμανιστικά, λογοτεχνικά και νομικά έργα.

Αγάπη για τη γνώση

Επιπλέον, ο πρεσβύτερος Μακιαβέλι είχε δανειστεί κατά καιρούς από φίλους Αριστοτέλη, Πλίνιο τον Νέοτερο, Πτολεμαίο, Ιουστίνο, Φλάβιο Μπιόντο, αλλά και τη Βίβλο. Αυτή την αγάπη του για τη γνώση τη μεταλαμπάδευσε στον μεγαλύτερο γιο του, ο οποίος σε νεαρή ηλικία έφθασε μέχρι σημείου να αντιγράψει ιδιοχειρώς το De Rerum Natura του Λουκρήτιου. Μάλιστα ο Νικολό θεωρούσε πάντα τον εαυτό του πρωτίστως άνθρωπο των γραμμάτων και δευτερευόντως θεωρητικό της πολιτικής.

Όταν δημιούργησε τη δική του οικογένεια, υπογράμμισε στον γιο του, Γκουίντο, τη μεγάλη σημασία που είχε η μελέτη της μουσικής και των ουμανιστικών επιστημών, «καθώς αυτές του προσέφεραν τη λίγη εκτίμηση της οποίας ίσως απολαμβάνω». Νωρίτερα, σ' ένα σονέτο του προς τον Τζιουλιάνο ντε Μέντιτσι, το οποίο γράφτηκε στη φυλακή, ο Νικολό περιέγραφε τον εαυτό του ως ποιητή, και το 1517 γκρίνιαζε στον Λουντοβίκο Αλαμάνι, επειδή ο διάσημος ποιητής Λουντοβίκο

Η γοητευτική Φλωρεντία είναι ο τόπος που έδρασε και δημιούργησε ο Νικολό Μακιαβέλι, τον 16ο αιώνα. Το βιβλίο είναι και μια διαφορετική ματιά στην ιστορία της πόλης, στην πάλη ανάμεσα στις οικογένειες που διεκδικούσαν τον έλεγχο της πόλης και της οικονομίας της.

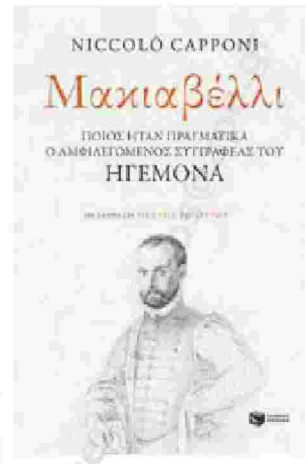

Νικολό Μακιαβέλι. Εξακολουθεί να συζητείται και να παρεξηγείται.

Αρίστο είχε παραλείψει να συμπεριλάβει το όνομά του στους ποιητές που παρέθετε στο έργο του Orlando Furioso, «αγνοώντας με λες και είμαι κανένας άχρηστος».

Εκτός από άνθρωπος των γραμμάτων ήταν και άνθρωπος των απολαύσεων και δη των σαρκικών, αφού «καθ' όλη τη διάρκεια της

ζωής του ο Μακιαβέλι δεν έπαψε να ενδιαφέρεται για τις γυναίκες και δημιούργησε αρκετές ερωτικές σχέσεις, είτε μακροχρόνιες είτε περιστασιακές. Στην αλληλογραφία του αναφέρεται ιδιαίτερα σε μια πόρνη που λεγόταν Λουκρητία, γνωστή ως la Riccia και επίσης η διάσημη τραγουδίστρια Μπαρμ-

«Καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του δεν έπαψε να ενδιαφέρεται για τις γυναίκες και δημιούργησε αρκετές ερωτικές σχέσεις, είτε μακροχρόνιες είτε περιστασιακές».

πέρα Ραφακάνι Σαλουτάτι».

Το έργο χάρη στο οποίο έμεινε στην ιστορία ο Μακιαβέλι, ο «Ηγεμόνας», ήταν ένα γραπτό στο οποίο είχε εναποθέσει τις τελευταίες ελπίδες του να κερδίσει την εύνοια των Μεδίκων. «Σχετικά με τον "Ηγεμόνα" έχουν χυθεί ωκεανοί μελανιού, οπότε μια λεπτομερής αναφορά στο έργο θα ήταν περιττή», λέει ο Νικολό Καπόνι. «Εν τούτοις η φήμη του βιβλίου δικαιολογεί έναν σύντομο σχολιασμό, ο οποίος απαιτεί να λάβει κανείς υπόψη τα εξής στοιχεία:

1. Την σύλληψη και τον σκοπό του έργου στο πλαίσιο της ζωής του Μακιαβέλι.
2. Τον χαρακτήρα του Νικολό, ιδίως το μείγμα σοβαρότητας και επιπολαιότητας.
3. Την πίστη του στην πείρα που είχε αποκτήσει με τα χρόνια και στις διανοητικές ικανότητές του.
4. Την πεποίθησή του ότι η ιστορία, και ειδικά η αρχαία, μπορούσε να παράσχει λύσεις για τα σύγχρονα προβλήματα.
5. Την εμμονή του με τους εθνικούς στρατούς και
6. Την συνήθειά του να λέει στους ανθρώπους τι να κάνουν, συχνά με παντελή έλλειψη τακτ.

Να σε αγαπούν ή να σε φοβούνται

Πολλές ιδέες που εμπεριέχονται στον «Ηγεμόνα» εμφανίζονται και στην αλληλογραφία ανάμεσα στον Μακιαβέλι και τον Βετόρι το καλοκαίρι του 1513, καθώς και σε διάφορες άλλες πηγές. Παραδείγματος χάριν, το ερώτημα αν είναι καλύτερο για έναν ηγεμόνα να τον αγαπούν ή να τον φοβούνται υπήρχε ήδη στο Del Felice Progresso di Borso d' Este, το οποίο είχε γραφτεί από τον Μικέλε Σαβοναρόλα (θείο του, πιο γνωστού, Τζιρολάμο) περίπου εξήντα χρόνια πριν από τον «Ηγεμόνα».

Ωστόσο, ενώ ο Σαβοναρόλα προέκρινε την αγάπη, ο Νικολό προτιμούσε τον φόβο, με το επιχείρημα ότι οι άνθρωποι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, είναι γεμάτοι ελαττώματα και υπόσχονται να κάνουν τα πάντα για τον ηγέτη τους, όταν δεν διαφαίνεται κανένας κίνδυνος στον ορίζοντα, «αλλά επαναστατούν όταν ο κίνδυνος πλησιάζει».

(...) Ουσιαστικά το βιβλίο αποτελεί μια συλλογή διαφόρων σκέψεων, διατυπωμένων με δεξιοτεχνία και γοητευτικό στυλ, οι οποίες έχουν συνδυαστεί λίγο βιαστικά και συχνά αντιφάσκουν μεταξύ τους» λέει ο Νικολό Καπόνι, που έγραψε μια βιογραφία που δεν εξωραϊζει, αλλά κοιτάζει κάτω από τα προφανή.